

Hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt) aan minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns), 2 nov. 1953

Op het staatsdiner voor Nixon had ik de President gevraagd of ik hem voor mijn vertrek naar Nederland kon zien en een afspraak werd toen terstond gemaakt, waarbij hij zeide dat mijn voorgangers vaker bij hem plachten te komen.

Zo bracht ik gisteren mijn afscheidsbezoek, dat een kwartier langer duurde dan het uitgetrokken half uur.

Al spoedig bracht Sukarno het gesprek op mijn reis naar Nederland waar ik 'zaken van principieel belang' zou hebben te bespreken. Moest het nu zo blijven doorgaan tussen Nederland en Indonesië? Men moest nu waarlijk van de Unie af. Indonesië wilde geheel vrij zijn op elk gebied, ook economisch. En dan was er natuurlijk Irian. Nadat mijnerzijds was gezegd, dat de Unie was opgezet op vrijwillige basis en dat, nu men blijkbaar de Unie niet wilde in Indonesië men in Nederland daarvoor oog had, is over de Unie niet meer gesproken doch des te meer over Irian en de positie der Nederlanders in Indonesië.

Uiteraard heb ik gezegd, dat wat Irian betreft er niets te beginnen was. Dit probleem was binnen een goed werkende Unie wellicht niet zo moeilijk op te lossen geweest, maar nu beschouwde ik het als een van die problemen, die tijdelijk onoplosbaar waren. Het was voorts niet meer in de bilaterale maar in de internationale sfeer gekomen. Daarbij had de missie Supomo het ons ook wel erg moeilijk gemaakt door het juridische geschil niet te willen zien. Dit gaf de President aanleiding om te zeggen, dat men de juridische kant moest laten rusten. Men moet dit anders benaderen en zien of men over en weer niets te bieden had. Nederland moest toch zien dat in deze tijd in Azië dit kolonialisme niet meer mogelijk was etc. In dit stadium ging ik niet in op wat Indonesië dan te bieden had, maar bracht het gesprek op de vraag, welke kant Indonesië uitging. Ik stelde dat de toekomstige positie van de Nederlanders van de beantwoording van die vraag afhing. Wenste men samenwerking met het Westen en buitenlands kapitaal of niet? Nog zojuist had Nixon in Bangkok gezegd, dat handhaving van de vrije wereld in Indo-China doorslaggevend zou zijn voor landen als Indonesië, die hun (communistische) moeilijkheden anders niet zouden kunnen oplossen. Sukarno: Indonesië wenste buitenlands kapitaal, maar alleen voorzover het een Indonesisch belang diende. In de verhouding met Nederland zag Sukarno een dalende lijn, maar dat lag aan de sentimenten tegen Nederland (Irian en het kolonialisme). Dat de situatie achteruitgaand was beaamde ik, doch zeide dat de Amerikanen en Britten dezelfde moeilijkheden als wij ondervonden en ik in de laatste tijd dan ook een sterkere anti-buitenlandse politiek meende te onderkennen, waarbij ik een communistische invloed bijvoorbeeld in de actie van de Sarbupri meende te moeten waarnemen. Volgens Sukarno was dit anti-imperialisme speciaal anti-Nederlands. Indonesië wilde neutraal blijven ten opzichte van de twee blokken en had daarvoor reserves zowel tegenover Rusland als ten opzichte van Amerika, maar dat was iets anders.

Ik vroeg welke economische situatie in Indonesië men de Nederlanders eigenlijk toedacht, bij zogenaamd betere betrekkingen. Ik begreep wel dat Indonesië in ieder geval op de duur het interinsulair verkeer in eigen hand zou wensen te nemen, maar wat moest worden verstaan onder die omschakeling naar een nationale economie? Was het nodig door allerlei maatregelen onze economische positie aan te tasten? Was er geen ruimte voor een opkomend Indonesisch bedrijfsleven naast de Nederlandse werkzaamheid? Realiseerde men zich welk gedeelte van de overheidsinkomsten door het Nederlandse bedrijfsleven werd opgebracht?

Sukarno antwoordde, dat de Indonesische handel klaagde over de Nederlandse concurrentie waar zij overal tegenaan liepen. Men wilde rechtstreeks met allerlei landen handel drijven, niet door tussenkomst van Nederland. Sukarno noemde speciaal West-Duitsland, Italië, met wie men gaarne betrekkingen aanknoopte.

Deze negatieve houding gaf mij aanleiding te vragen wat dan eigenlijk de tegenprestatie zou zijn voor het offer (Irian), dat Nederland in de conceptie van de President zou moeten brengen voor zogenaamde betere verhoudingen. Sukarno gaf toen te kennen dat hij zijn invloed ten gunste van de Nederlanders kon aanwenden. Het geheel was een pleidooi voor het opgeven van Irian (sinds 10 November 1952 had de President niet meer over Irian in het openbaar gesproken, maar was daarmee de zaak tot rust gekomen, neen, Irian leeft in het Indonesische volk etc), maar ik vond wel bijzonder weinig overtuigend wat te berde werd gebracht als Indonesische bijdrage aan betere betrekkingen, hoewel ik de invloed, die de President ten goede zou kunnen aanwenden, niet wil onderschatten.

Ik heb geaarzeld of ik dit gesprek moest zoeken. Hoewel het weinig positiefs opgeleverd heeft, geloof ik dat het goed is geweest.

Als activum beschouw ik, dat ik voor de eerste maal een diepergaand gesprek in een bepaald rustige sfeer met de President heb kunnen voeren en voorts de ook bij dit gesprek herhaalde wens mij vaker te zien.